

ساخت و هنجار یابی پرسشنامه رفتارهای بزهکارانه نوجوانان دانش آموز مقطع دوره متوسطه دوم استان مازندران

علی اصغر عباسی اسفجیر^۱، فاطمه نوربخش امیری^۲

^۱ دانشیار گروه علوم اجتماعی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد بابل.

^۲ مدرس دانشگاه پیام نور مرکز بابل.

نام نویسنده مسئول:

علی اصغر عباسی اسفجیر

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۱/۶

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۳/۱۳

چکیده

هدف از مقاله حاضر، ساخت و هنجار یابی پرسشنامه رفتارهای بزهکارانه در میان کلیه نوجوانان دانش آموز مقطع دوره متوسطه دوم استان مازندران بوده است. تحقیق حاضر تلاش می کند ضمن معرفی مقیاس رفتارهای بزهکارانه، فایده و سودمندی آن را به صورت عملی و مبتنی بر داده ها و شواهد تجربی نشان دهد. این پژوهش به صورت پیمایشی و با استفاده از توزیع پرسشنامه در میان نوجوانان دانش آموز، دختر و پسر مقطع دوره متوسطه دوم استان مازندران، در سال تحصیلی ۹۸-۱۳۹۷ انجام شده است. نمونه گیری با روش طبقه بندی شده انجام گرفته و حجم نمونه نیز ۷۴۲ نفر می باشد. اعتبار این مقیاس با استفاده از اعتبار محتوا، اعتبار سازه نظری و اعتبار سازه تجربی، که از طریق تحلیل عاملی حاصل گردید، بررسی شده است. پایایی مقیاس نیز با استفاده از آلفای کرونباخ مورد بررسی قرار گرفت. نتایج تحلیل عاملی با استفاده از روش مولفه های اصلی و چرخش واریماکس و تحلیل عاملی تاییدی نشان داد که مقیاس بزهکاری، از چهار عامل تخلف مدرسه ای، رفتارهای بزهکارانه فرهنگی عادی شده، رفتارهای بزهکارانه اخلاقی، رفتارهای بزهکارانه عادی شده جدید، تشکیل شده است، که نزدیک ۵۸ درصد از واریانس کل مقیاس را تبیین می کنند. ضرایب آلفای کرونباخ برای کل مقیاس و ابعاد آن نیز در حد مطلوبی برآورد شد. نتایج تحقیق نشان داد که مقیاس بزهکارانه از این امتیاز مهم برخوردار است که رفتارهای الگودار و پایا را مد نظر قرار می دهد و این مقیاس برای تبیین بزهکاری و نیز جهت ارائه توصیه هایی با کاربردی مناسب تر است.

واژگان کلیدی: هنجار یابی، پرسشنامه گرایش به رفتارهای بزهکارانه، نوجوانان دانش آموز.

مقدمه

مسئله مربوط به آسیب های اجتماعی از دیر باز در جامعه بشری مورد توجه اندیشمندان بوده است. همزمان با گسترش انقلاب صنعتی و گسترش دامنه ی نیازمندی ها، محرومیت های ناشی از عدم امکان برآورده شدن خواست ها و نیازهای زندگی، موجب گسترش شدید و دامنه دار فساد، عصیان، تبهکاری، سرگردانی، دزدی، انحراف اجتماعی و دیگر آسیب ها شده است. مشکلات در جامعه ایران در سطوح اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی طبقه بندی شده است. مجموع این مشکلات مربوط به فرد، خانواده و کل جامعه است. عمده ترین مصادیق مشکل اجتماعی مسائل مربوط به مفاسد و آسیب های اجتماعی جوانان می باشد، رویکردی که در بحث مربوط به مسائل اجتماعی وجود دارد تا حدود بسیار زیادی حکایت از واقعیت های جاری جامعه دارد زیرا جامعه ی ایران دارای جمعیت جوان می باشد. (آزاد ارمکی، ۱۳۷۷: ۶۴).

شیوع رفتار بزهکارانه در میان نوجوانان و جوانان-سازندگان اجتماع فردا-از حادثترین مسائل اجتماعی جوامع مختلف است که ریشه دار شدن آن موجب بیم و نگرانی های زیادی است. نظریه پردازان جامعه شناسی انحرافات، انحراف اجتماعی را به عنوان شیوه رفتاری که برخلاف وفاق جامعه است، در نظر گرفته و آن را به عدم همنوایی با یک هنجار یا مجموعه ای از هنجارهایی که مورد قبول بیشتر اعضای یک جامعه واقع شده است، تعریف نموده و اصطلاح بزهکاری را هنگامی به کار می برند که عاملین چنین شیوه رفتاری افراد زیر سن قانونی باشد (احمدی و ایمان، ۱۳۸۴).

نظریه پردازان در سال های اخیر با تکیه بر ملاک سن و تأکید بر تعریفی که قانون رسمی از انحرافات ارائه می دهد، رفتار بزهکارانه را به دو دسته بزهکاری و جرم، به این صورت تقسیم کرده اند که اگر رفتار بزهکارانه توسط جوانان و نوجوانان صورت گرفته باشد، بزهکاری، و اگر توسط بزرگسالان انجام شود، جرم تلقی می گردد (SHOEMAKER, 1990: 30-32).

بزهکاری ۱ به تمامی اعمالی گفته می شود که برخلاف هنجارها و نرم های اجتماعی از افراد سر می زند (ساروخانی ۱۳۷۰)، وجه مشترک تمام جوامع انسانی است و صرف نظر از موضوع، اختلاف ماهیت، این اعمال تقریباً همیشه توسط قانون تعریف و پیش بینی (مشکنانی و رضوی، ۱۳۸۴) و برحسب عمق و شدت عمل بزهکارانه، به دسته های کوچک تری مانند: بزهکاری شدید (حملات شدید، سرقت، استفاده از سلاح گرم در سرقت ها و...) و بزهکاری ملایم (تخریب کیوسک تلفن، شکستن لامپ، پاره کردن صندلی و...) تقسیم می شوند (Agnew, 1991: 59).

در پژوهش حاضر منظور از رفتار بزهکارانه، انحراف از نوع ملایم است و موارد زیر به عنوان رفتار بزهکارانه شناخته می شود. فحاشی، کشیدن سیگار و قلیان، سر به سر پسرها گذاشتن، ارتباط با جنس مخالف، گفتن دروغ، دیدن فیلمهای غیرمجاز، خیانت، ارتباط نامشروع، دزدی، نداشتن احساس مسئولیت درمقابل دیگران، انتقام گیری غیرمستقیم، خودارضایی، خودکشی، مشغول بودن به کارهای حاشیه ای (مد لباس، آرایش صورت و...)، عمل های زیبایی (غیرضروری)، عدم رعایت حقوق دیگران، آرایش کردن (غیر متعارف)، ایجاد مزاحمت برای دیگران، رعایت نکردن قوانین مدرسه، مشاجره و دعوا با دیگران، آوردن تلفن همراه (موبایل) به مدرسه، گوش نکردن به حرف های مدیر، معاون و معلم، احساس تنفر از کنترل والدین، پوشیدن لباس های خلاف مقررات مدرسه، دیرآمدن به مدرسه، احساس تنفر از کنترل مدیر، معاون و معلم، عدم احترام به بزرگترها، استفاده از وسایلی که از نظر مدرسه مجاز نیست (انگشتر، گردنبد و...) توهین به مدیر، معاون و معلم، ریختن آشغال در مدرسه، عصبانی شدن، غیبت دیگران، گوش نکردن به حرف های پدر و مادر، تغلب در امتحان، پوشیدن لباس هایی که از نظر والدین مناسب نیست، دیر رفتن به خانه، خراب کردن وسایل مدرسه و نداشتن انگیزه برای تحصیل، به طوری که موجب ناراحتی خانواده و مدرسه شده باشد.

با توجه به موارد فوق، رفتار بزهکارانه را می توان آن دسته از رفتارهای بزهکارانه برشمرد که توسط جوانان کمتر از ۱۸ سال صورت می گیرد، اما شدت آن رفتار در حدی نیست که مستوجب مجازات های قانونی و اجتماعی شود و می تواند از دید جامعه و فرهنگ حاکم، مورد چشم پوشی قرار گیرد.

تحقیقات انجام شده در ایران:

حاجی آقایی (۱۳۸۵) در مقاله ای تحت عنوان «۱۶ تا ۱۸ سالگی، انحرافات (در شهرستان اصفهان)» به بررسی عامل ثروت و استطاعت مالی خانواده در گرایش فرزندان به انحرافات پرداخت. روش تحقیق از نوع پیمایشی است. با مراجعه به مدارک پیشینه های مطالعاتی اقدام به تهیه پرسشنامه کرده و با انتخاب حجم نمونه ۱۲۰ نفر در بین، ان ۱۸-۱۶ سال منحرف و غیرمنحرف مناطق ۱ و ۳، ۷ اصفهان پرسشنامه توزیع، جمع آوری و داده های آن استخراج شده است. نتایج تحقیق نشان می دهد که مهم ترین عوامل اجتماعی-فرهنگی شامل آموزش های اجتماعی، وسایل ارتباط جمعی، فشار همسالان، محیط متشنج خانواده، طبقه اجتماعی، عدم نظارت صحیح والدین بر فرزندان و افزایش ثروت و رفاه در بزهکاری فرزندان مؤثر است.

حسینی و یکه کار (۱۳۸۶) در مقاله ای تحت عنوان «بررسی مقایسه ای عوامل خانوادگی مؤثر بر بزهکاری، ان نوجوان شهر تهران» به بررسی نقش خانواده در گرایش نوجوانان به بزهکاری پرداخته اند. این پژوهش از نوع علی-مقایسه ای است نمونه ی گروه بزهکار از میان، ان نوجوان کانون اصلاح و تربیت شهر تهران به تعداد ۵۰ نفر و نمونه ی گروه غیر بزهکار با کنترل متغیر های جنس، سن و محل زندگی از میان دانش آموزان شهر تهران به تعداد ۵۰ نفر انتخاب شدند. ابزار گردآوری داده ها پرسشنامه و روش آماری مورد استفاده آزمون خی دو است.

نتایج پژوهش نشان داد که بین دو گروه مورد بررسی از نظر میزان دلبستگی والد-فرزندی، کنترل و نظارت والدینی، پایگاه اقتصادی-اجتماعی و وجود سابقه ی انحراف در والدین تفاوت معنادار وجود دارد، اما در زمینه ی مراقبت و اعتماد والدینی تفاوت معناداری بین دو گروه مشاهده نشد.

احمدی و موسوی (۱۳۸۶) در مقاله ای تحت عنوان «عوامل مرتبط با بزهکاری دانش آموزان دبیرستانی» به بررسی عوامل اجتماعی اقتصادی مرتبط با میزان بزهکاری جوانان در شهرستان آباءه پرداختند. این مطالعه با روش پیمایشی و با استفاده از پرسشنامه خود گزارشی به جمع آوری اطلاعات از بین ۴۹۹ دانش آموز، و پسر مقطع دبیرستان شهرستان آباءه پرداخته است. یافته ها نشان می دهد، متغیرهای وابستگی به دوستان، مذهبی بودن و استفاده از رسانه های جمعی به ترتیب بیش ترین رابطه را با متغیر بزهکاری جوانان داشته اند. مدل تحقیق با سه متغیر فوق ۳۱ درصد تغییرات متغیر رفتارهای بزهکارانه را تبیین می کند. نتایج حاکی از آن است که گروه های همسالان در تقویت رفتار بزهکارانه جوانان از اهمیت زیادی برخوردار است.

عباسی اسفنجیر و مهدوی (۱۳۸۷) در مقاله ای با عنوان شبکه روابط درون خانوادگی، مدرسه، دوستان و روابط دوستی در رفتارهای بزهکارانه نوجوانان، شهرسازی بیان می کنند که تئوری کنترل اجتماعی هیرشی در برگیرنده چهار قسمت است: دلبستگی، تعهد، مشغولیت و عقیده. دلبستگی رابطه درونی شده توسط فرد است و تعهد تاثیر فعالیت های اجتماعی در زندگی فردی است. مشغولیت میزان زمان واقعی صرف شده برای فعالیت های اجتماعیست عقیده اصول اخلاقی است که فرد احساس می کند باید دنبال کند بر طبق نتایج این تحقیق تئوری کنترل اجتماعی هیرشی هنوز در پیش بینی وضعیت جرائم دارای اهمیت است. در این بررسی با استفاده از تئوری هیرشی و روش پیمایش ۳۶۳ نوجوان، در شهر ساری مورد مطالعه قرار گرفتند. وابستگی به والدین و معلمان، وفاداری به دوستان، مشورت خانواده، تعهد نسبت به مدرسه، عقاید و مشغولیت در مدرسه متغیرهای مستقل را تشکیل می دادند. سن، جنس و وضعیت مالی متغیرهای کنترل بودند. نتایج رگرسیون چند متغیره نشان می دهد که بزهکاری گروه های همسالان، فراوانی تماشای رسانه های جمعی، بزهکاری والدین، ارزیابی منفی از والدین و معلمان بیشترین میزان واریانس بزهکاری جوانان را تبیین می کند.

ملکمیان و شریفیان (۱۳۸۷) در مقاله ای با عنوان «بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر جرم در زنان زندانی» علل و عوامل اجتماعی از قبیل تحصیلات، خانواده نابسامان، فقر، میزان مذهبی بودن، ارتباط با افراد ناباب، زندگی در محلات فقیر نشین و جرم خیز و ازدواج های ناموفق را مورد توجه قرار داده است. هدف کلی این پژوهش شناسایی و سنجش عوامل اجتماعی مؤثر بر جرم زنان زندانی و هدف فرعی آن بررسی میزان جرایم بر حسب گروه های سنی، تحصیلات، وضعیت تأهل، وضعیت اقتصادی و منطقه مسکونی است. بررسی میزان تعلقات اجتماعی، از هم گسیختگی خانوادگی، دین داری، سن ازدواج مجرم در مقایسه با زنان غیر مجرم (عادی) نیز از اهداف فرعی پژوهش است. روش تحقیق این مطالعه پیمایشی است. برای جمع آوری داده ها از پرسشنامه استفاده شده است. یافته ها و نتایج تحقیق عبارتند از این که زنان مجرم با زنان غیر مجرم از لحاظ تعلقات اجتماعی اختلاف

معناداری باهم ندارند. عوامل از هم گسیختگی خانواده، سن ازدواج، محیط زندگی، پایگاه اجتماعی اقتصادی و دینداری در بین زنان مجرم و زنان غیر مجرم دارای اختلاف معناداری است.

مظلوم خراسانی و هاشمی مهنه (۱۳۸۷) در مقاله ای با عنوان «بررسی میزان و عوامل مؤثر بر گرایش دانشجویان دانشگاه فردوسی مشهد به عضویت در شرکت های هرمی» تلاش کرده اند عوامل مؤثر بر گرایش دانشجویان دانشگاه فردوسی به عضویت در شرکت های هرمی به صورت پیمایشی بررسی شود. حجم نمونه آماری برابر ۲۹۰ نفر و شیوه نمونه گیری به صورت تصادفی طبقه ای بوده است. نتایج تحقیق نشان می دهد که متغیر ارزش های سنتی در جهت منفی و متغیر داشتن ایده زندگی لوکس در جهت مثبت تأثیر معنی دار و مستقیمی بر گرایش دانشجویان به عضویت در شرکت های هرمی داشته است. همچنین متغیر های ارتباط با خانواده، رضایت اجتماعی و استفاده از اینترنت در جهت منفی و متغیر های آشنایی با افراد عضو در شرکت ها، هموار کردن فاصله طبقاتی و احساس تبعیض در جهت مثبت مؤثر بوده اند و به طور غیر مستقیم تأثیر معنی داری بر متغیر رفتارهای بزهکارانه دارند.

جلایی پور و دیگران (۱۳۸۷) در مقاله ای تحت عنوان «عوامل اجتماعی مؤثر بر بزهکاری نوجوانان در رشت» از چارچوب نظری ترکیبی، متشکل از عناصری از نظریه های پیوند اجتماعی، خویشتن داری و فعالیت های روزمره، استفاده کرده اند. یافته های این مطالعه نشان می دهد که نوجوانانی که خویشتنداری ضعیفی دارند، پیوند اجتماعی آن ها نیز ضعیف است بزهکاری بیشتری را مرتکب می شوند.

علی زاده محمدی و احمد آبادی (۱۳۸۷) در مقاله ای با عنوان «بررسی رفتارهای پرخطر در میان نوجوانان راهکارهایی برای پیشگیری از جرم در محیط خانواده» فرض کرده اند که بین محیط خانوادگی و شیوه های فرزند پروری و ویژگی های زمینه ای فردی و خانوادگی با خطر پذیری (سیگار کشیدن، مواد مخدر و روان گردان، الکل، رانندگی خطرناک، خطرپذیری جنسی و خشونت) رابطه وجود دارد. با انتخاب ۱۲۰۴ نفر از دانش آموزان دبیرستانی شهر تهران با روش نمونه گیری تصادفی متناسب با حجم، فرضیه های فوق آزمایش شده است. براساس یافته های این تحقیق میانگین خطر پذیری نوجوانان تحت شیوه اقتدارگرا پایین تر و میانگین شیوه تربیتی مسامحه کار بالاتر از سایرین بود.

نورایی و صیدی (۱۳۸۷) در مقاله ای با عنوان «بررسی جامعه شناختی ارتکاب جرم در بین جوانان شهر ایلام و عوامل اجتماعی مؤثر بر آن (مورد مطالعه: زندان مرکزی ایلام)» با نشان دادن روند رو به رشد جرایم جوانان در شهر ایلام به دنبال پاسخ به این سوال هستند که چرا عده کثیری از جوانان وارد زندگی مجرمانه می شوند و ریشه ی مسئله را در چه عواملی باید جستجو کرد؟ به همین دلیل طیف وسیعی از الگوهای نظری بصورت اجمال ارائه شده است و در ادامه تئوری کنترل اجتماعی هیرشی به عنوان چارچوب نظری تحقیق مورد استفاده قرار گرفت. روش بکار رفته در این تحقیق، پیمایش است و اطلاعات مورد نیاز با توزیع پرسشنامه در بین ۱۰۶ نفر از جوانان محبوس در زندان مرکزی ایلام، در سنین ۱۸ تا ۳۰ سال، جمع آوری شد. نتایج تحقیق نشان داد، بین متغیرهای (سن، تحصیلات، تعلق خاطر نسبت به خانواده و دوستان و درگیری در فعالیت های روزمره) با گرایش به ارتکاب جرم رابطه معنادار وجود دارد. بین متغیرهای (اعتقاد به هنجارهای اجتماعی و تعهد نسبت به فعالیت های روزمره) با میزان گرایش به ارتکاب جرم رابطه معنادار وجود نداشت.

ربانی و دیگران (۱۳۹۷) در تحقیقی با عنوان «بررسی عوامل اجتماعی - فرهنگی مؤثر بر گرایش به نزاع جمعی (مطالعه موردی شهرستان منتخب استان ایلام)» به بررسی تأثیر عوامل اجتماعی و فرهنگی مؤثر بر گرایش به نزاع های دسته جمعی پرداخته اند. روش تحقیق این پژوهش پیمایشی و ابزار اندازه گیری پرسشنامه بوده است. یافته های این پژوهش نشان می دهد: الف) گرایش به نزاع در بین جامعه مورد بررسی متوسط به بالا بوده.

ب) از بین متغیر های مستقل مطرح شده، تأثیر کل متغیر های پر خاشگری و قوم گرایی (به میزان برابر) بر متغیر گرایش به نزاع جمعی، بیش از سایر متغیر ها بوده و

ج) تأثیر متغیر کنترل اجتماعی بر گرایش به نزاع جمعی، کاهنده بوده است.

حسین زاده و عنبری (۱۳۹۷) در مقاله ای با عنوان «بررسی جامعه شناختی عوامل مؤثر بر میزان گرایش به نزاع دسته جمعی (مورد مطالعه شهر تهران)» تأثیر متغیر هایی از جمله احساس انومی، احساس محرومیت نسبی، تعلق به جامعه قبیله ای، خاستگاه

خانوادگی و... را بر میزان گرایش به نزاع دسته جمعی مورد بررسی قرار دادند. بر این اساس، ضمن استفاده از تئوری و نظریه های مرتبط با موضوع در حوزه های انحرافات اجتماعی، تعداد ۸ فرضیه با رویکرد اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی تدوین گردید. جامعه آماری شامل کلیه افراد ۱۵ سال به بالای شهرستان اهواز و حجم نمونه ۳۸۴ نفر می باشد. نتایج نشان داد از مجموع ۸ فرضیه تنها متغیر سن رابطه معناداری با گرایش به نزاع جمعی نداشت و سایر فرضیه هادارای رابطه معناداری بودند. از مجموع متغیرهای مستقل، متغیر تعلق به جامعه قبیله ای بیشترین تأثیر را بر متغیر رفتارهای بزهکارانه داشته است.

مظفر و ثابتی (۱۳۹۷) در مقاله ای با عنوان «آنومی فرهنگی و اعتیاد به موادمخدر در بین جوانان ۲۸-۱۳ ساله شهر تهران» به بررسی رابطه بین آنومی فرهنگی (در حقیقت ناهنجاری موجود در افراد نسبت به پیرامونشان) و اعتیاد افراد به موادمخدر در بین جوانان

می پردازند، در این مقاله آنومی با متغیر هایی چون بدبینی، بی اعتمادی، سردرگمی و بی محتوایی سنجیده شده است. نمونه ی مورد مطالعه ۳۰۰ نفر از جوانان معتاد ۱۳-۲۸ ساله مناطق ۲-۶-۱۰-۱۴ شهر تهران می باشد. یافته ها نشان داد که آنومی فرهنگی بر گرایش افراد به اعتیاد تأثیر دارد، همچنین بدبینی افراد نسبت به خود و اطرافیان، بی اعتمادی افراد نسبت به همه چیز، سردرگمی فرد و اغتشاش موجود بین هنجارهایشان، بی محتوایی زندگی و شخصیت فرد در گرایش به اعتیاد تأثیر دارند.

زارع شاه آبادی و ابراهیم آبادی (۱۳۹۷) در مقاله ای تحت عنوان «بررسی عوامل اجتماعی مرتبط با بحران هویت فرهنگی در بین دانش آموزان دبیرستانی تبریز» به بررسی برخی از عوامل مرتبط با بحران هویت فرهنگی در بین دانش آموزان پرداختند. در این بررسی به منظور تبیین و تعریف بحران هویت فرهنگی، نظریات نظریه پردازان کنش متقابل نمادین با نظریه پارسونز تلفیق شده و با نظریه بحران های هابرماس انطباق داده شده است.

نتایج نشان می دهد متغیرهای تأثیر پذیری از گروه دوستان و همسالان، تحصیلات فرد، جنسیت و تأثیرپذیری از ماهواره به ترتیب بیشترین اثرات را در تبیین متغیر رفتارهای بزهکارانه یعنی بحران هویت داشته و حدود ۴۱ درصد از واریانس بحران هویت فرهنگی را تبیین کرده اند. همچنین متغیر طبقه اجتماعی نیز نتوانسته سهمی در تبیین متغیر رفتارهای بزهکارانه داشته باشد.

تحقیقات انجام شده در خارج از کشور:

مدا چسنی-لیند (۱۹۸۹) در مقاله ای تحت عنوان جرایم، ان و جایگاه زنان: با مدل فمینیستی بزهکاری زنان (دانشگاه مطالعات زنان هاوایی) وجود تئوری های بزهکاری را در تبیین بزهکاری زنان و انحراف، ان ناکافی می داند.

برای اثبات این مطلب ابتدا مروری بر تئوری های رفتارهای بزهکارانه دارد، سپس با بررسی شواهد موجود درباره تخلفات، ان به دنبال مدل فمینیستی بزهکاری زنان است. این بررسی نشان می دهد که تمرکز عمده بر مردان در زمینه های مختلف به معنی قربانی کردن زنان و چشم پوشی از ارتباط بین تجربیات و جرم، ان است.

سرانجام پیشنهاد می کند که درک سیر تاریخی تقویت فرمانبرداری زنان جوان از مردان از طریق قدرت پدر سالاری به عنوان عامل اصلی ظلم و ستم به زنان ضروری است. در این مقاله به این سوال ها پاسخ داده می شود. انواع بزهکاری زنان چیست؟ چه عاملی باعث می شود زنان دچار انحراف شوند؟ اگر زنان دستگیر شوند چه اتفاقی برای آن ها خواهد افتاد؟

بنابراین دوباره فکر کردن درباره ی مدل های موجود در ارتباط با موقعیت زنان در جوامع پدر سالاری ضروری است. (Meda Chesney-lind 1989).

اوترو-لوپز، لنگو-مارتین و دیگران (۲۰۱۴) در مقاله ای با عنوان مطالعه تجربی رابطه ی سوء مصرف مواد با بزهکاری نوجوانان (دانشگاه سانتیاگو) ارتباط بین سوء مصرف مواد و بزهکاری را بررسی می کند سه فرضیه ارائه شده در این مقاله آزمایش شد

(۱) سوء مصرف مواد عامل بزهکاری است.

(۲) بزهکاری عامل سوء مصرف مواد است.

۳) رابطه ی علی بین سوءمصرف مواد و بزهکاری وجود ندارد. نمونه آماری شامل ۲۰۲۲ دانش آموز پسر بین ۱۴ و ۱۸ سال بود نتایج تحلیل آماری (فراوانی، همبستگی و رگرسیون) فرضیه سوم را اثبات کرد و وجود یک دسته از متغیرهای تأثیرگذار (خانواده، همسالان و شخصیت) را در سوء مصرف مواد و رفتارهای بزهکارانه تأیید کرد. (Otero-lopez & Luengo-Martin 2014).

تیا ای. کیم؛ شارون. جی. گوتو (۲۰۱۴) در مقاله ای با عنوان بزهکاری همسالان و حمایت اجتماعی والدین، پیش بینی کننده های بزهکاری نوجوانان آسیایی آمریکایی (کالیفرنیا) به طور تجربی عواملی که انحراف جوانان آمریکایی را پیش بینی می کند را بررسی کردند. اطلاعات از ۱۰۱ دانش آموز دبیرستانی آمریکایی-آسیایی جمع آوری شد. برخلاف انتظارات و یافته های قبلی نتایج حاکی از آن بود که نوجوانان آمریکایی-آسیایی حمایت اجتماعی پایینی از والدینشان دریافت نمی کنند، این متغیر تأثیری در رفتارهای بزهکارانه ندارد. بزهکاری همسالان قوی ترین پیش بینی کننده انحراف نوجوانان آمریکایی-آسیایی است. (Tia E. kim; Sharon G. goto 2014).

جوسین جونگر-تاس، دنیس ریبد و مارتین. جی. ال. الف. کرویف (۲۰۱۳) در مقاله ای با عنوان بزهکاری نوجوانان و جنسیت تفاوت

الگو های بزهکاری جوانان و رفتار بزهکارانه بین، آن و پسران را مورد بررسی قرار دادند. از تحقیقات مقطعی بزهکاری جوانان در ۱۱ کشور اروپایی و یک تحقیق انجام شده در گروه های قومی مختلف در روتردام استفاده کردند. تحقیقات نشان داد که فاصله ی قابل توجهی در انحراف بین، و پسر در کشورها و گروه های قومی وجود دارد یافته ها کنترل اجتماعی ضعیف خانواده و مدرسه و ارتباط آن با بزهکاری مرد وزن را در کشورها و گروه های قومی تأیید می کند. کنترل اجتماعی بخشی از شکاف بین، آن و پسران را توضیح می دهد. کنترل اجتماعی، آن قوی تر و بیش تر است. تفاوت های فرهنگی مشخص در استحکام خانواده مبتنی بر کنترل اجتماعی می تواند برخی از انواع بزهکاری بین گروه های قومی را توضیح دهد. (Josine junger-tas & denis Ribeaud 2013).

سلویا کرومینا، دانشگاه ماساچوست بوستون (۲۰۱۷) در مقاله ای تحت عنوان مسیر بزهکارانه: خشونت و بزهکاری نوجوانان در تئوری های جامعه شناختی عوامل خشونت و بزهکاری نوجوانان و تأثیرات جرایم جوانان بر پیشرفت جوامع را از طریق شش تئوری کلیدی جامعه شناسی بررسی می کنند. (Sylvia Khromina 2017).

تیزا ام. ال. ونق و آن-ماری الوتوم (۲۰۱۰) در مقاله ای تحت عنوان عوامل پرخطر در بزهکاری زنان نوجوان و جوان ۳۰ مقاله اروپایی درباره عوامل پرخطر در انحراف زن های جوان را بررسی می کند و این عوامل را با عوامل پرخطر در انحراف مردان را با هم مقایسه می کند. و عوامل پرخطر ویژه زنان و عوامل پرخطر مشترک بین زن و مرد را شناسایی می کند. تفاوت های جنسیتی در عوامل پرخطر برای افراد و عوامل خانواده یافت شد. زنان و مردان در عوامل پرخطر همسالان و مدرسه تفاوت کمتری باهم دارند مطالعات بیشتر روی نکات ویژه و انواع خاص رفتارهای بزهکارانه تمرکز داشت. و تفاوت های زیادی بین مردان و زنان آشکار شد. (Thessa M.L. Wong & Anne-Marie Slotboom 2010).

دانیال بادزک، فلیپ هایلند (۲۰۱۱) در مقاله ای با عنوان مدل نظری هویت اجتماعی بزهکار: نگرش اجتماعی-روانی به ارتقاء مدل نظری هویت اجتماعی بزهکار می پردازند. در این مقاله ۴ فرضیه مطرح می شود: که افراد به علت وجود مستمر هویت بزهکارانه که منشاء آن فرایند مقایسه اجتماعی است بزهکار می شوند. به ویژه مقایسه های اجتماعی منفی که به وسیله ی افرادی که در نقش های اجتماعی دلخواهشان شکست خورده اند و رفتارهای ناسازگار از خود نشان می دهند. به علاوه بر اساس فرضیات تئوری شناختی اجتماعی خود این مقاله پیشنهاد می کند که ارتقاء هویت بزهکارانه ممکن است تحت تأثیر نمایش بزهکاران مشهور که در اذهان مردم حک شده و در زمان های مشخصی به علت شرایط مناسب قابل دسترسی باشد. این با مفهوم هویت های اجتماعی پیچیده که فرض می کند تغییرات زمینه ای اجتماعی فرد مانند تغییرات هویتی اجتماعی است سازگار است. (Daniel Boduzek & Philip Hyland 2011).

جرمن آر. کوچ و آلدن ای. روبرتس و دیگران دانشگاه تیچ (تگزاس) (۲۰۱۲) در مقاله ای با عنوان هنرنمایی روی بدن (تتو یا خالکوبی)، انحراف، و دانشجویان آمریکایی به بررسی رابطه ی بین هنرنمایی روی بدن (تتو و سوراخ کردن اعضای مختلف بدن) و انحراف می پردازند.

از تئوری خرده فرهنگ هویت استفاده می کند و نشان می دهد که با افزایش هنرنمایی در بدن افراد سطح بالاتری از رفتارهای بزهکارانه را گزارش می کنند این فرضیه روی ۱۷۵۳ دانشجوی آمریکایی آزمایش شد از آنها خواسته شد تا میزان هنرنمایی روی بدن و سوابق بزهکارانه خود را گزارش دهند. نتایج نشان داد که پاسخگویانی که بیشتر از ۴ مورد تنو روی بدن خود داشتند و همچنین بیشتر از ۷ مورد بدن خود را سوراخ کرده بودند بیشتر علاقه داشتند تا مصرف منظم ماری جوانا یا مصرف مواد غیر معمول یا دستگیری به خاطر جرایم، تقلب در کارهای دانشگاهی مصرف مشروبات و داشتن ارتباط جنسی با افراد بیشتری در طول زندگی شان را گزارش کنند. (Jerome R.Koch&Alden E.Roberts2012)

روش و جامعه آماری و شیوه نمونه گیری و تعیین حجم نمونه

جامعه آماری این تحقیق کلیه نوجوانان مقطع دوره متوسطه دوم استان مازندران می باشند که تعداد آنها بر اساس آمار به دست آمده از اداره کل آموزش و پرورش استان مازندران ۱۰۹۵۲۵ نفر است.

یافته ها

در این پژوهش از شاخص های چولگی و کشیدگی برای بررسی توزیع نرمال متغیر رفتارهای بزهکارانه، استفاده گردید که نتایج آن در جدول زیر آمده است:

میزان چولگی و کشیدگی متغیر رفتارهای بزهکارانه

نام متغیر	Skewness چولگی	Kurtosis کشیدگی
رفتارهای بزهکارانه	-۰,۶۴۷	۱,۳۵۵

همان طور که ملاحظه می گردد، چون میزان چولگی متغیر رفتارهای بزهکارانه کمتر از 2 و میزان کشیدگی آن کمتر از 7 بوده است، لذا توزیع داده های متغیر رفتارهای بزهکارانه نرمال بوده است.

KMO and Bartlett's Test

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		۰/۹۳۸
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	۴۲۷۶/۵۱۱
	df	۴۹۶
Sig.		۰/۰۰۰

جدول فوق KMO و Bartlett را نشان می دهد. مقدار KMO ۰/۹۳۸ است که بطور نسبتاً قوی داده ها را جهت تحلیل عاملی تأیید می کند. آزمون بارتلت نیز با سطح Sig= 0/000 معنی دار است.

کل واریانس تبیین شده

مجموع مجذورات بارهای عاملی چرخش یافته			مجموع مجذورات بارهای عاملی استخراج شده			مقادیر ویژه اولیه			عامل
درصد تجمعی واریانس	درصد واریانس	کل	درصد تجمعی واریانس	درصد واریانس	کل	درصد تجمعی واریانس	درصد واریانس	کل	
						۳۴/۸۹۳	۳۴/۸۹۳	۱۱/۱۶۶	۱
						۴۳/۰۹۸	۸/۲۰۵	۲/۶۲۶	۲
						۴۷/۴۹۵	۴/۳۹۷	۱/۴۰۷	۳
						۵۱/۵۸۴	۴/۰۸۹	۱/۳۰۹	۴
						۵۴/۶۶۶	۳/۰۸۲	۰/۹۸۶	۵
						۵۷/۶۲۴	۲/۹۵۸	۰/۹۴۶	۶
						۶۰/۴۷۱	۲/۸۴۷	۰/۹۱۱	۷
						۶۳/۲۲۵	۲/۷۵۴	۰/۸۸۱	۸
						۶۵/۹۴۰	۲/۷۱۵	۰/۸۶۹	۹
						۶۸/۳۴۹	۲/۴۰۹	۰/۷۷۱	۱۰
						۷۰/۶۲۲	۲/۲۷۴	۰/۷۲۸	۱۱
						۷۲/۸۲۷	۲/۲۰۵	۰/۷۰۶	۱۲
						۷۴/۸۳۷	۲/۰۱۰	۰/۶۴۳	۱۳
						۷۶/۷۸۵	۱/۹۴۸	۰/۶۲۳	۱۴
۲۲/۹۳۲	۲۲/۹۳۲	۷/۳۳۸	۳۴/۸۹۳	۳۴/۸۹۳	۱۱/۱۶۶	۷۸/۶۷۳	۱/۸۸۸	۰/۶۰۴	۱۵
۳۳/۰۵۳	۱۰/۱۲۱	۳/۲۳۹	۴۳/۰۹۸	۸/۲۰۵	۲/۶۲۶	۸۰/۵۰۸	۱/۸۳۵	۰/۵۸۷	۱۶
۴۳/۰۱۹	۹/۹۶۶	۳/۱۸۹	۴۷/۴۹۵	۴/۳۹۷	۱/۴۰۷	۸۲/۲۱۱	۱/۷۰۳	۰/۵۴۵	۱۷
۵۱/۵۸۴	۸/۵۶۵	۲/۷۴۱	۵۱/۵۸۴	۴/۰۸۹	۱/۳۰۹	۸۳/۸۸۴	۱/۶۷۴	۰/۵۳۶	۱۸
						۸۵/۴۹۵	۱/۶۱۰	۰/۵۱۵	۱۹
						۸۶/۹۶۳	۱/۴۶۸	۰/۴۷۰	۲۰
						۸۸/۳۸۴	۱/۴۲۲	۰/۴۵۵	۲۱
						۸۹/۷۴۹	۱/۳۶۵	۰/۴۳۷	۲۲
						۹۱/۰۷۷	۱/۳۲۸	۰/۴۲۵	۲۳
						۹۲/۳۱۲	۱/۲۳۵	۰/۳۹۵	۲۴
						۹۳/۴۷۰	۱/۱۵۸	۰/۳۷۱	۲۵
						۹۴/۵۵۴	۱/۰۸۴	۰/۳۴۷	۲۶
						۹۵/۶۱۳	۱/۰۵۹	۰/۳۳۹	۲۷
						۹۶/۶۰۱	۰/۹۳۶	۰/۳۱۶	۲۸
						۹۷/۵۳۷	۰/۹۳۶	۰/۳۰۰	۲۹
						۹۸/۴۰۸	۰/۸۷۱	۰/۲۷۹	۳۰
						۹۹/۲۴۸	۰/۸۳۹	۰/۲۶۹	۳۱
						۱۰۰/۰۰۰	۰/۷۵۲	۰/۲۴۱	۳۲

در جدول فوق، بر اساس معیار کیزر، تنها عامل هایی انتخاب می شوند که مقدار ویژه آن ها بالاتر از یک باشد. در این جدول ۴ عامل دارای مقدار ویژه بالاتر از یک هستند، این عامل ها مجموعاً ۵۱/۵۸۴ درصد واریانس کل متغیرها را تبیین می کنند. عامل اول ۲۲/۹۳۲، عامل دوم ۱۰/۱۲۱، عامل سوم ۹/۹۶۶ و عامل چهارم ۸/۵۶۵ درصد از کل واریانس متغیرها را تبیین می کنند.

جدول - ماتریس مولفه ها پس از چرخش

عامل چهارم	عامل سوم	عامل دوم	عامل اول	نوع رفتارهای بزهکارانه
			۰,۷۲	توهین به مدیر، معاون و معلم
			۰,۷۲	کتک کاری
			۰,۷۵	گوش نکردن به حرف های مدیر، معاون و معلم
			۰,۷۵	ریختن آشغال در مدرسه
			۰,۷۴	خراب کردن وسایل مدرسه
			۰,۷۷	رعایت نکردن قوانین مدرسه
			۰,۸۰	احساس تنفر از سخت گیری مدیر، معاون و معلم
			۰,۴۳	آوردن تلفن همراه (موبایل) به مدرسه
			۰,۴۹	ایجاد مزاحمت برای دیگران
			۰,۶۵	کشیدن سیگار
			۰,۶۹	ارتباط با جنس مخالف
			۰,۵۹	پوشیدن لباس های خلاف مقررات مدرسه
			۰,۷۱	احساس تنفر از سخت گیری والدین
			۰,۶۸	مشاجره و دعوا با دیگران
			۰,۴۵	عصبانی شدن
			۰,۷۶	تقلب در امتحان
			۰,۷۴	دیر آمدن به مدرسه
		۰,۷۴		غیبت دیگران
		۰,۷۶		گوش نکردن به حرف های پدر و مادر
		۰,۶۷		دروغ
		۰,۶۰		پوشیدن لباس هایی که از نظر والدین مناسب نیست
	۰,۶۶			خیانت
	۰,۶۹			خود ارضایی
	۰,۷۸			کشیدن قلیان
	۰,۷۰			افکار خودکشی
	۰,۶۳			انتقام غیرمستقیم
	۰,۵۸			ارتباط نامشروع
۰,۴۸				ورود به سایت های غیرمجاز
۰,۵۵				دیدن فیلم های غیرمجاز
۰,۵۴				فحاشی
۰,۶۵				جراحی های زیبایی (غیر ضروری)

آرایش کردن (غیر متعارف)				۰,۷۳
-------------------------	--	--	--	------

جدول فوق بعد از چرخش با روش واریماکس به این شکل مرتب شده است. در این جدول بارهای عاملی نشان می دهند که هر عامل شامل کدام متغیرهاست که بر اساس معنای آنها نام گذاری می شود.

عامل اول شامل: توهین به مدیر، معاون و معلم، کتک کاری، گوش نکردن به حرف های مدیر، معاون و معلم، ریختن آشغال در مدرسه، خراب کردن وسایل مدرسه، رعایت نکردن قوانین مدرسه، احساس تنفر از سخت گیری مدیر، معاون و معلم، آوردن تلفن همراه به مدرسه، ایجاد مزاحمت برای دیگران، کشیدن سیگار، دزدی، پوشیدن لباس های خلاف مقررات مدرسه، احساس تنفر از سخت گیری والدین، مشاجره و دعوا با دیگران، عصبانی شدن، تغلب در امتحان، دیر آمدن به مدرسه.

با مقایسه متغیرهای این عامل می توان گفت که وجه مشترک این متغیرها این است که خلاف مقررات رسمی مدرسه است و برای این نوع از هنجارها می توان واژه قانون اجتماعی را به کار برد.

قوانین اجتماعی به هنجارهایی گفته می شود که جامعه با خواست یا آگاهی به وجود می آورد و برای نقض آن کیفری پیش بینی می کند. (آگبرن، ۱۳۸۰: ۱۶۹). (رفتارهای بزهکارانه قانونی) (قانون مدرسه).

عامل دوم شامل: غیبت دیگران، گوش نکردن به حرف های پدر و مادر، دروغ، پوشیدن لباس هایی که از نظر والدین مناسب نیست. وجه مشترک این رفتارهای بزهکارانه این است که اعمال خلاف اخلاق اجتماعی اند. در عین اینکه ناپسند هستند در تعالیم دینی هم بسیار نهی شده اند. (رفتارهای بزهکارانه اخلاقی عادی شده).

عامل سوم شامل: خیانت، خودارضایی، کشیدن قلیان، افکار خودکشی، انتقام غیر مستقیم و ارتباط نامشروع. هنجارهایی که در اینجا مورد نقض قرار گرفته اند جزء رسوم اخلاقی هستند رسوم اخلاقی به هنجارهای مهمی گفته می شود که جامعه نقض آنها را سخت ناپسند می داند. (آگبرن، ۱۳۸۰: ۱۶۹).

مانند مورد دوم اما فرقی با مورد دوم در این است که افرادی که مرتکب آنها شوند مورد مجازات قرار می گیرند ولی در مورد دوم آنقدر در جامعه اتفاق می افتد که برای همگان عادی شده اند. دومی را رفتارهای بزهکارانه اخلاقی عادی شده و سومی را رفتارهای بزهکارانه اخلاقی می نامیم. (رفتارهای بزهکارانه اخلاقی).

عامل چهارم شامل: ورود به سایت های غیرمجاز، دیدن فیلم های غیرمجاز، فحاشی، آرایش کردن (غیر متعارف)، جراحی های زیبایی (غیر ضروری). وجه مشترک این رفتارهای بزهکارانه نقض هنجارهای اخلاقی در درون خانواده است. فرق آن با عامل دوم در این است که در صد تخریب نقض این هنجارها به مراتب بیشتر از مورد دومی است. پس عامل دومی و چهارمی هر دو رسوم اخلاقی عادی شده محسوب می شود ولی چهارمی از نظر شدت آسیب رسانی به افراد با عامل دوم تفاوت دارد و می توان آن را رفتارهای بزهکارانه عادی شده جدید نام گذاری کرد. (رفتارهای بزهکارانه عادی شده جدید).

نتایج شاخص های برازش مدل های تحلیل عاملی اکتشافی

شاخص های بررسی شده	میزان استاندارد	مقدار برآورد شده در مدل اندازه گیری
نسبت مجذور خی به درجه آزادی (χ^2/df)	کمتر از ۳	۲,۵۲
جذر برآورد واریانس خطای تقریب (RMSEA)	کمتر از ۰,۰۸	۰,۰۷
شاخص نرم شده برازندگی (NFI)	بیشتر از ۰,۹	۰,۹۲
برازش هنجار نشده (NNFI)	بیشتر از ۰,۹	۰,۹۵
شاخص برازندگی تطبیقی (CFI)	بیشتر از ۰,۹	۰,۹۵
برازش فزاینده (IFI)	بیشتر از ۰,۹	۰,۹۵
شاخص نکویی برازش (GFI)	بیشتر از ۰,۸	۰,۷۳

همانطور که در جدول فوق ملاحظه می‌شود، مقدار کای دو به درجه آزادی ۲,۵۲ و کمتر از ۳ است. همچنین مقدار جذر برآورد واریانس خطای تقریب (RMSEA) برابر با ۰/۰۷ و کوچکتر از ۰/۰۸ است. همچنین شاخص برازندگی تطبیقی (CFI)، شاخص برازندگی افزایشی (IFI) و شاخص برازندگی هنجار شده (NFI) همگی بیشتر از ۰,۹ محاسبه شده است. همچنین شاخص نیکویی برازش (GFI) برابر با ۰,۷۳ و نزدیک به ۰,۸ بوده و در حد مطلوب می باشد. بنابراین در حالت کلی و با توجه به شاخص‌های محاسبه شده می‌توان برازش مطلوب مدل را نتیجه گرفت.

تحلیل عاملی اکتشافی نشان داد که میزان بارعاملی بین سوالات پرسشنامه و متغیرهای مکنون مربوط به خود بلحاظ آماری معنادار بوده و نیاز به حذف یا تغییر در سوالات پرسشنامه وجود ندارد. همچنین نتایج شاخص‌های برازش مدل و همچنین مقدار آلفای کرونباخ در سطح مطلوب و قابل استنادی قرار دارد. بنابراین با توجه به داده‌های جمع آوری شده و با احتمال ۹۵ درصد می‌توان اظهار نظر کرد که سوالات پرسشنامه در واقع همان چیزی را می‌سنجد که مد نظر ما می‌باشد.

بحث و نتیجه گیری

از آن جا که هدف این پژوهش ساخت و هنجار یابی پرسشنامه رفتارهای بزهکارانه در میان کلیه نوجوانان دانش آموز مقطع دوره متوسطه دوم استان مازندران بوده است. نتایج تحلیل عاملی اکتشافی به روش مؤلفه های اصلی و چرخش متعامد از نوع واریماکس، نشان دهنده اعتبار این مقیاس و همچنین، بیانگر چندبعدی بودن این سازه در بین دانش‌آموزان است. ابعاد رفتار بزهکارانه از چهار عامل تخلف مدرسه ای، رفتارهای بزهکارانه فرهنگی عادی شده، رفتارهای بزهکارانه اخلاقی، رفتارهای بزهکارانه عادی شده نو ظهور، تشکیل شده است که در مجموع، این ابعاد بیش از ۵۸ درصد از واریانس کل مقیاس رفتار بزهکارانه را تبیین کرده‌اند.

طبق نتایج تحلیل عاملی اکتشافی با اطلاعات گردآوری شده به صورت نسبتاً خوبی برازش داشته‌اند. برای بررسی پایایی مقیاس رفتار بزهکارانه نیز از روش آلفای کرونباخ برای کل مقیاس و زیرمقیاس‌ها استفاده شده است. نتایج نشان می‌دهد آلفای کل مقیاس رفتار بزهکارانه ۰/۸۹ و آلفای زیرمقیاس‌های رفتار بزهکارانه هم به میزان مطلوبی به دست آمده است و این امر، پایایی مطلوب مقیاس کل رفتار بزهکارانه و زیرمقیاس‌های آن را نشان می‌دهد.

به‌طور کلی باتوجه به نتایج حاصل شده، به دست آوردن اعتبار و روایی مطلوب از مقیاس رفتار بزهکارانه، این مطلب را تأیید می‌کند که در میان دانش‌آموزان، با در نظر گرفتن بستر اجتماعی و فرهنگی جامعه ما این مقیاس را باید به کمک ابعاد هفت‌گانه به کار برد. در واقع، در این مقیاس سعی شده است به‌جز معرفی مقیاس جدیدتر رفتار بزهکارانه آینده‌نگر، وضعیت اجتماعی و فرهنگی جامعه محل پژوهش نیز دیده شود و سئوالات و گویه‌هایی مطرح بشوند که ضمن وفاداری به منطق روش‌های علمی با فضای فرهنگی و محیط فرهنگی جامعه مدنظر متناسب باشند. باتوجه به نتایج پژوهش، ابزار رفتار بزهکارانه آینده‌نگر، ابزاری معتبر و پایاست و برای استفاده و کاربرد در جامعه پژوهش مدنظر، به‌اندازه کافی اعتبار و پایایی دارد. گفتنی است در این پژوهش ابزار ساخته‌شده برای سنجش رفتار بزهکارانه و آزمون و ارزیابی اعتبار و پایایی آن، پژوهش محدود به گروه سنی کمتر از ۱۸ سال بوده است و یافته‌های آن به همین گروه تعمیم داده می‌شوند؛ بنابراین، باید تأکید کرد که مفهوم رفتار بزهکارانه معطوف به تخلفات افراد کمتر از ۱۸ ساله است و این مقیاس نیز عمدتاً در دامنه سنی کمتر از ۱۸ سال کاربرد دارد.

منابع و مراجع

- [۱] احمدآبادی، زهره (۱۳۹۷). بررسی رفتارهای پرخطر در میان نوجوانان راهکارهایی برای پیشگیری از جرم در محیط خانواده. فصلنامه خانواده پژوهی، سال پنجم، شماره ۲۰، ص ۴۶۸.
- [۲] الماسی، مسعود (بی تا). بررسی عوامل جامعه پذیری مرتبط با گرایش دانش آموزان به رفتار بزهکارانه (مطالعه موردی: مقایسه مناطق حاشیه نشین و غیر حاشیه نشین شهر ایلام). فصلنامه مطالعات اجتماعی، ص ۷۱.
- [۳] ابراهیم آبادی، مهدی (۱۳۹۷)، «بررسی عوامل اجتماعی مرتبط با بحران هویت فرهنگی در بین دانش آموزان دبیرستانی تبریز»، فصلنامه علمی-پژوهشی، دوره چهارم، شماره ۴، ص ۲۰۷.
- [۴] احمدی، حبیب، ایمان، محمدتقی (۱۳۸۳). بررسی عوامل مؤثر بر تمایل حاشیه نشینان بر رفتار بزهکارانه. دفتر امور اجتماعی استانداری فارس.
- [۵] احمدی، حبیب، ایمان، محمدتقی (۱۳۸۴). فرهنگ فقر، حاشیه نشینی و گرایش به رفتار بزهکارانه در میان جوانان حاشیه نشین ده پیاله شیراز. مجله جامعه شناسی کاربردی، سال نوزدهم، شماره ۲، ص ۹۹.
- [۶] اشرف، احمد (۱۳۵۴). کژرفتاری مسائل انسانی و آسیب شناسی اجتماعی. مجموعه ی گفتارهای درسی، آموزشگاه عالی خدمات اجتماعی.
- [۷] باقری، ربابه و دیگران، (۱۳۸۷). تعیین میزان شیوع خشونت و عوامل اجتماعی مؤثر بر آن (مطالعه موردی در بین دانش آموزان دبیرستان های دخترانه و پسرانه شهر عجبشیر). برگزیده مجموعه مقالات دومین همایش جامعه ایمن شهر تهران، ص ۱۶۳.
- [۸] بهداروند، نرگس، مرداسی نی، سیاهی، حسن، (۱۳۸۹). بررسی آسیب های نوپدید در نوجوانان استان خوزستان. دانشگاه تهران، ص ۱.
- [۹] ثابتی، مریم (۱۳۹۷). آنومی فرهنگی و اعتیاد به مواد مخدر در بین جوانان ۲۸-۱۳ ساله شهر تهران. پژوهش نامه علوم اجتماعی، سال سوم، شماره چهارم، ص ۳۳، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات.
- [۱۰] جبلی، معصومه (۱۳۸۹). بررسی عوامل فردی مؤثر بر گرایش بزهکاری زنان. پلیس زن، سال چهارم، شماره سیزدهم، ص ۶۴، دانشگاه علوم انتظامی.
- [۱۱] جلایی پور، حمیدرضا (۱۳۸۷). عوامل اجتماعی مؤثر بر بزه کاری نوجوانان در رشت. پژوهشنامه علوم انسانی و اجتماعی، ص ۸۷، دانشگاه تهران.
- [۱۲] جعفرزادگان، ت، زارعی، ف، (۱۳۸۰). مطالعه توصیفی سنجش دانش، نگرش دانش آموزان مدارس استان قزوین نسبت به مواد مخدر. فصلنامه ژرفای تربیت، صص ۳۵-۴۱.
- [۱۳] حاجی آقایی، لیلیا (۱۳۸۵). ۱۶ تا ۱۸ سالگی دختران، بحران انحرافات (در شهرستان اصفهان). فصلنامه علوم اجتماعی دانشگاه آزاد اسلامی واحد شوشتر، سال اول، شماره دوم، ص ۲۳۷.
- [۱۴] رحیمی، مهدی (۱۳۸۹). بررسی عوامل مؤثر بر سرقت نوجوانان بزهکار کانون اصلاح و تربیت شهر سنندج. فصلنامه نظم و امنیت انتظامی، شماره چهارم، سال دوم، ص ۹۹.
- [۱۵] سراج زاده، سیدحسین، بابایی، مینا (۱۳۹۷). نقض هنجارهای فرهنگ رسمی و سنتی و دلالت های مقاومتی آن: بررسی نمونه ای از دانشجویان. فصلنامه علوم اجتماعی، دوره ۱۷، شماره ۳۶، ص ۱۵۴.
- [۱۶] شریفیان، سعید (۱۳۹۷). بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر جرم در زنان زندانی. فصلنامه پژوهش اجتماعی، سال دوم، شماره پنجم، ص ۱۴۳.
- [۱۷] صیدی، محبوب (۱۳۸۷). بررسی جامعه شناختی ارتکاب جرم در بین جوانان شهر ایلام و عوامل اجتماعی مؤثر بر آن (مورد مطالعه: زندان مرکزی ایلام). فصلنامه مطالعات اجتماعی، ص ۱۰۵.
- [۱۸] صالح نژاد، صالح (۱۳۹۰). خود-کنترلی، جنسیت و تأثیر آن بر رفتارهای انحرافی. زن در توسعه و سیاست، دوره ی ۹، شماره ی ۴، ص ۵.
- [۱۹] عباسی اسفجیر، علی اصغر، مهدوی، محمدصادق (۱۳۸۷). شبکه روابط درون خانوادگی، مدرسه، دوستان و روابط دوستی در رفتارهای انحرافی نوجوانان دختر شهرسازی. پژوهش نامه علوم اجتماعی گرمسار، سال اول، شماره ۳، ص ۱۲۷.

- [۲۰] عبداللهی، محمد (۱۳۸۱). اولین همایش آسیب های اجتماعی در ایران. مجموعه مقالات انجمن جامعه شناسی ایران، تهران، نشر آگاه.
- [۲۱] عبداللهی، محمد (۱۳۶۵). نظریه های جامعه شناسی. جزوه درسی، دانشگاه علوم اجتماعی دانشگاه علامه طباطبایی.
- [۲۲] عنبری، علی (۱۳۹۷). بررسی جامعه شناختی عوامل مؤثر بر میزان گرایش به نزاع دسته جمعی (مورد مطالعه شهر اهواز). فصلنامه دانش انتظامی، سال سیزدهم، شماره دوم، ص ۱۹۱.
- [۲۳] غفاری زاده، محمد (۱۳۸۷). رابطه ی تعهد و کنترل اجتماعی با اعتیاد. فصلنامه علمی، پژوهشی رفاه اجتماعی، سال نهم، شماره ۳۴، ص ۱۷۳.
- [۲۴] قاسمی گل افشانی، محمدرضا، (۱۳۸۹). جهانی شدن، فناوری اطلاعات و ارتباطات و آسیب های اجتماعی در حوزه ی مدرسه. رشد آموزش علوم اجتماعی، دوره ی چهاردهم، شماره ی ۲، ص ۶۰.
- [۲۵] قناعتیان، زهرا (۱۳۹۷). بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر اعتیاد زنان معتاد به مواد مخدر مراکز بازپروری و کاهش آسیب زنان شهر تهران. پژوهش نامه علوم اجتماعی، سال دوم، شماره چهارم، ص ۵۹.
- [۲۶] گنجی پور، محمود، اشنویی، امیر (۱۳۸۹). سنجش رابطه بین محل سکونت و انحرافات اجتماعی مطالعه موردی: محلات حاشیه نشین و غیر حاشیه نشین شهر آران و بیدگل. نشریه تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی، ج ۱۵، شماره ۱۸، ص ۷.
- [۲۷] محسنی تبریزی، علیرضا (۱۳۸۳). جزوه درسی نظریه های روان شناسی اجتماعی. دوره کارشناسی ارشد دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران.
- [۲۸] نوری، سیدمجید (۱۳۸۴). عوامل مرتبط با بزهکاری دانش آموزان دبیرستانی. فصلنامه علمی-پژوهشی رفاه اجتماعی، سال نهم، شماره ۳۳، ص ۱۰۵.
- [۲۹] نازکتبار، حسین (۱۳۸۵). نقش دینداری در ممانعت از بزهکاری جوانان شهر تهران. فصلنامه علمی پژوهشی رفاه اجتماعی، سال ششم، شماره ۲۲، ص ۲۳۳.
- [۳۰] نادری، حمدا... (۱۳۸۹). سنجش چند بعدی احساس انومی در بین جوانان. فصلنامه مطالعات امنیت اجتماعی، ص ۱۸۰.
- [۳۱] هاشمی مهنه، سید مجید (۱۳۹۷). بررسی میزان و عوامل مؤثر بر گرایش دانشجویان دانشگاه فردوسی مشهد به عضویت در شرکت های هرمی. مجله علوم اجتماعی دانشکده ی ادبیات و علوم انسانی دانشگاه فردوسی، مشهد، سال هشتم، شماره اول، ص ۱۳۵.
- [۳۲] یکه کار، شیرین (۱۳۸۷). بررسی مقایسه ای عوامل خانوادگی مؤثر بر بزهکاری دختران نوجوان شهر تهران. فصلنامه پژوهش اجتماعی، سال چهارم، شماره ۱۲، ص ۹۷.
- [33] Agnew, R., (1991), "The interactive effects of peer variables on delinquency", American Journal of Criminology, Vol. 29, No. 1, pp 47-72.
- [34] Akers, R.L., (2014), "Criminological Theories: Introduction, Evaluation, and Application", Third edition. Los Angeles, CA: Roxbury Publishing Co.
- [35] Bursik, R.J.Jr., (1988), "Social disorganization and theory of crime and delinquency: Problems and prospects, Criminology 26(4), pp 519-551.
- [36] Bursik, R.J.Jr., Grasmick, H.G., (1993), "Neighborhoods and Crime: The Dimensions of Effective Community Control", New York, NY, Lexington Books.
- [37] Cohen, A., (1955), "Delinquent Boys", New York, Free Press.
- [38] Daniel B., Philip, H., (2011), "The Theoretical model of criminal social Identity: Psycho-social perspective", vol. 4, No.1, p 604.
- [39] Frank, M., Weerman & Others, (2012), "Peer and delinquency among girls and boys: Are sex differences in delinquency explained by peer factors?", vol. 9, no, p 228.
- [40] Hirschi, T., (1969), "Causee of delinquency", Berkeley and los Angeles: university of California press.
- [41] Josin, J.-T., Othets, (2013), "Juvenile delinquency and Gender", vol., p 333.
- [42] Jose, M., Otero, Lopez & Others, (2014), "An empirical study of the relations between drug abuse and delinquency among adolescents", p 459.

- [43] Jones, J.B., et al., (1995), "Sociology, micro, macro, and mega Structures", New York: Harcourt brace college pub.
- [44] Jerome, R.K., Alden, E.R., (2012), "Body Art, Deviance", and American College Students, p 1.
- [45] Jensen, G., (1972), "Parents, Peers, and Delinquency", AJS 78, pp 63-72.
- [46] Kubrin Charis, E., Ronald, W., (2003), "New Directions in Social Disorganization Theory", Journal of research in Crime and Delinquency, Vol.40, No. 4, pp 374-402.
- [47] Kornhauser, R., (1978), "Social Sources of Delinquency", Chicago, University of Chicago Press.
- [48] Meda, Ch.-L., (1989), "Crime & DEINQUENCY", (Girls crime and womans place: Toward a Feminist model of female Delinquency) Vol.35.NO.1, Sage Publications, Inc, pp 5-29.
- [49] Reiman, J., (1984), "The Rich Get Richer and the Poor Get Prison", New York, Wiley.
- [50] Siegel, L.J., (1998), "Criminology", Wadsworth Publishing Company.
- [51] Sutherland, E., Cressey, D., (1970), "Criminology", Philadelphia: Lippincott.
- [52] Shoemaker, D.J., (1990), "Theories of delinquency", second edition, New York: oxford university press.
- [53] Short, J., (1957), "Differential Association & Delinquency", Social Problems 4, pp 90-233.
- [54] Sylvia, KH., (2017), "The Broken path, Juvenile violence and delinquency in light of sociological Theories", p 3.
- [55] Tia, E.K., Sharon, G.G., (2014), "peer delinquency and parental social support as predictors of Asian American adolescent delinquency", p 331.
- [56] Thessa, M.L.W., & others., (2010), "Risk factors for delinquency in adolescent and young adult females", A European T. vol. 7 no., p 266
- [57] Warr, M., (1993), "Age, Peers, and Delinquency", Criminology 31, pp 17-40.